

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

YK ./. riksåklagaren ang. **preventivt vistelseförbud**
(Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 15 april 2026 i mål Å 2894-26)

Högsta domstolen, som meddelat prövningstillstånd, har förelagt riksåklagaren att lämna in svarsskrivelse över överklagandet.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens beslut.

Bakgrund

Åklagarens beslut om vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning

Kammaråklagare Maria Thorell beslutade den 3 december 2025 att meddela YK vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning. Beslutet gällde från och med den 3 december 2025 till och med den 3 juni 2026.

Beslutet innebar förbud för YK att inom vissa på en karta angivna områden i Göteborgs kommun vistas på allmän plats, på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem samt i fordon på allmän plats.

Tingsrättens beslut

Efter att YK begärt att beslutet om vistelseförbud skulle upphävas fastställde tingsrätten åklagarens beslut. Det bedömdes finnas behov av och vara proportionerligt att vistelseförbudet fortsatt förenades med villkor om elektronisk övervakning.

Hovrättens beslut

Hovrätten, som prövade målet efter att Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i hovrätten, avslog YK:s överklagande av tingsrättens beslut. Hovrätten instämde i de bedömningar som tingsrätten gjort med den anmärkningen att det enligt hovrätten saknar betydelse om förbudet kan verka skyddande för YK.

Vistelseförbudet har förlängts

Vistelseförbudet har numera, enligt åklagarbeslut den 26 maj 2026, förlängts och gäller till och med den 25 augusti 2026. Det förlängda vistelseförbudet har förenats med villkor om elektronisk övervakning.

Överklagande

YK har yrkat att Högsta domstolen ska begränsa vistelseförbudet på så sätt att adressen [XXX], som är hans mammas och systems bostadsadress, undantas från förbudet. Han har gjort gällande att han saknar folkbokföringsadress men har familj och vänner i [XXX] där han också oftast har kunnat bo. Han har vidare gjort gällande att en begränsning av förbudet som avser en enda gata kan knappast ha någon betydelse för förbudets effektivitet, men att det däremot har en mycket stor betydelse för hans möjlighet till att upprätthålla en ordnad tillvaro och nära familjeband.

Rättslig reglering

Rätten till rörelsefrihet samt respekt för privat- och familjeliv

Den som är svensk medborgare har rätt att förflytta sig inom riket och att lämna det (2 kap. 8 § regeringsformen). Enligt artikel 2 i Europakonventionens fjärde tilläggsprotokoll har den som lagligen befinner sig inom en stats territorium rätt att fritt röra sig där och välja sin bosättningsort. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rättigheterna får begränsas genom lag.

Innebörden och omfattningen av ett vistelseförbud

Lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud trädde i kraft den 1 februari 2024. Syftet med lagen var att öka tryggheten i det offentliga rummet och att förhindra att brottslig verksamhet utövas där (se prop. 2023/24:57).

Ett vistelseförbud innebär att en person förbjuds att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem samt i fordon på allmän plats. (Se 1 § i lagen.)

Ett vistelseförbud omfattar inte tillträde till och vistelse på en plats endast i syfte att rösta i val till riksdagen, regionfullmäktige, kommunfullmäktige, Europaparlamentet eller Sametinget eller i en folkomröstning. (Se 2 § i lagen.)

De grundläggande förutsättningarna för att ett vistelseförbud ska få beslutas.

Ett vistelseförbud får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna (1) finns en påtaglig risk för att det inom en grupp kommer att utövas sådan brottslig verksamhet som avses i 4 § inom det område där förbudet avses gälla, och (2) kan befaras att en person som tillhör eller verkar för gruppen medvetet kommer att främja den brottsliga verksamheten. (Se 3 § i lagen.)

Vilken brottslighet som får läggas till grund för ett vistelseförbud

Ett vistelseförbud får meddelas endast om den brottsliga verksamheten (1) har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning, eller (2) på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten inom området. (Se 4 § i lagen.)

Storleken på området för ett vistelseförbud och förbudets proportionalitet

Ett vistelseförbud får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt och får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den enskilde. (Se 5 § i lagen.)

Möjlighet att förena ett vistelseförbud med begränsningar och undantag

Vistelseförbudet ska förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. (Se 6 § i lagen.)

Möjlighet att förena ett vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning

Ett vistelseförbud som meddelas avseende sådan brottslig verksamhet som har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning får förenas med villkor om elektronisk övervakning om det behövs för att kontrollera att förbudet följs. (Se 7 § i lagen.)

Vistelseförbudets längd och förlängning av vistelseförbud

Ett vistelseförbud ska gälla för en viss tid, högst sex månader. Ett vistelseförbud får förlängas med högst sex månader i taget om förutsättningarna i 3–5 §§ är uppfyllda. Ett förbud med villkor om elektronisk övervakning får dock förlängas med högst tre månader i taget. (Se 8 § i lagen.)

Bestämmelser om straffansvar

Den som bryter mot ett vistelseförbud döms för överträdelsen till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter. Den som har meddelats vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms till böter eller fängelse i högst ett år. (Se 29 och 30 §§ i lagen.)

Min bedömning

YK har numera godtagit vistelseförbudet som meddelats mot honom och i Högsta domstolen enbart yrkat att domstolen ska besluta om ett undantag från förbudet som gör det möjligt för honom att besöka [XXX] där hans mamma och syster bor. Mot bakgrund av hur YK har fört sin talan i Högsta domstolen begränsar jag mitt svar till frågan om det finns förutsättningar för ett undantag på det sätt han yrkar.

Det kan inledningsvis konstateras att det sedan i vart fall 2012 pågår en våldsam konflikt mellan två rivaliserande grupperingar med koppling till södra respektive norra Biskopsgården på Hisingen i Göteborg. Numera består konflikten huvudsakligen av hämndaktioner mellan nätverken. Konflikten har hittills, enligt uppgifter från Polismyndigheten, lett till bl.a. ett 30-tal mord på grund av skjutningar eller sprängningar, varav flera dödsoffer inte haft något med den pågående konflikten att göra.

Ett flertal domar har meddelats avseende medverkan till mord och försök till mord med skjutvapen och som haft klarlagda kopplingar till konflikten mellan nätverken Södra och Norra Biskopsgården. Det har bl.a. gällt ett dubbelmord och skottlossning mot flera andra personer som skadades i anslutning till restaurangen Vår krog och bar i Biskopsgården 2015 (*Hovrätten för Västra Sveriges dom den 22 december 2016 i mål B 3777-16*), ett mord på allmän plats i stadsdelen Gamlestaden i Göteborg och förberedelser till mord på den mördade personens släktingar 2020 (*Hovrätten för Västra Sverige, dom den 4 mars 2022 i mål B 4794-21*), ett mord på en polisman i tjänst på allmän plats i Biskopsgården 2021 (*Göteborgs tingsrätt, dom den 19 november 2021 i mål B 11160-21*), ett mord på allmän plats i Biskopsgården 2024 (*Hovrätten för Västra Sverige, dom den 29 maj 2023 i mål B 2069-23*), ett mord i ett parkeringsgarage i stadsdelen Backa på Hisingen 2024 (*Hovrätten för Västra Sverige, dom den 10 oktober 2025 i mål B 5777-25*), ett mord på allmän plats i stadsdelen Strömmensberg i Göteborg 2024 (*Hovrätten för Västra Sverige, dom den 24 januari 2025 i mål B 7480-24*) samt ett försök till mord på allmän plats i Västra Frölunda 2025 (*Hovrätten för Västra Sverige, dom den 19 september 2025 i mål B 5528-25*).

För närvarande pågår rättsprocesser i domstol som avser fyra mord i Göteborg med påstådd koppling till konflikten begångna under 2025. Det är fråga om ett dubbelmord med skjutvapen på öppen gata i Biskopsgården (*Göteborgs tingsrätts dom den 6 maj 2026 i mål B 7595-25* med planerad huvudförhandling i hovrätten vecka 27) och ett dubbelmord där två personer påträffades i en bil parkerad i stadsdelen Lunden (huvudförhandling är avslutad i tingsrätten och dom meddelas den 26 juni 2026). Ytterligare ett mord med skjutvapen skedde 2025 inom ramen för den pågående konflikten.

Konfliktens våldseffekter har på senare tid spridit sig utanför Biskopsgården till andra delar av Göteborg eftersom nätverksanknutna personer numera regelbundet vistas i alla delar av staden. Personer med anknytning till konflikten har dessutom flyttat från Biskopsgården till de centrala delarna av Göteborg.

Nätverket Södra Biskopsgården är kartlagt av Polismyndigheten som en kriminell grupp individer som ägnar sig åt verksamhet som främst består av narkotikabrottslighet, olaga hot och våld i offentlig miljö. Skjutvapen och sprängmedel har påträffats i närheten av och hemma hos individer från nätverket. Gängmedlemmarna har varit beväpnade vid våldsamma sammanstötningar med den rivaliserande grupperingen från Biskopsgården.

Domstolarna har i fråga om det beslutade vistelseförbudet mot YK delat åklagarens bedömning om *både* att det finns en påtaglig risk för sådan brottslig verksamhet som har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning *och* att det kan befaras att YK, som en ledande aktör i nätverket Södra Biskopsgården, kan befaras främja den brottsliga verksamheten. Domstolarna har även delat åklagarens bedömning om förbudsområdets storlek och åtgärdens proportionalitet. Frågan är om det finns skäl för att förse vistelseförbudet med undantag på det sätt som YK har gjort gällande.

För att undvika att ett vistelseförbud i praktiken blir att betrakta som ett frihetsberövande enligt 2 kap. 8 § första meningen regeringsformen (jfr NJA 1989 s. 131) ska förbuden förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Begränsningar och undantag gör det möjligt att låta förbudspersonen, i vart fall under vissa tider på dygnet eller vissa dagar, röra sig t.ex. till och från sitt arbete eller sin bostad eller skola eller en domstol eller myndighet som personen är kallad till. Ett annat exempel på när undantag kan vara påkallat är att en ung förbudsperson som omfattas av skolplikt kan tillåtas att vistas inom ett skolområde under skoltid men att vistelseförbud gäller övrig tid. Även tillåtelse att delta i en fritidsaktivitet kan beslutas. (Se a. prop. s. 43 och 83.)

Ett vistelseförbud motiveras av starka preventiva skäl och utgår ifrån behovet av skydd i den offentliga miljön. Varje undantag som medger att förbudspersonen rör sig inom förbudsområdet riskerar såväl förbudets verkningsgrad som möjligheterna till uppföljning av efterlevnaden. Utrymmet för att besluta om undantag bör därför, enligt min bedömning, vara begränsat till objektivt sett klart befogade situationer. Det bör finnas konkreta omständigheter i det enskilda fallet som talar för undantaget.

De exempel på tänkbara begränsningar och undantag för ett vistelseförbud som nämns i förarbetena till lagen om vistelseförbud avser i huvudsak resor till och från arbete eller bostad och transporter till domstol eller myndighet som personen är kallad till. Sådana undantag kan sägas motiveras av vikten av att förbudspersonen upprätthåller en legitim livsstil, om det finns något kvarvarande utrymme för detta i det enskilda fallet.

I det här fallet saknar YK såväl känd folkbokföringsadress som legal sysselsättning. En fri tillgång till en adress mitt i förbudsområdet på grund av att vissa familjemedlemmar är bosatta där kan inte uppfattas utgöra en situation som är jämförbar med de tänkta exemplen för undantag i förarbetena. Vistelseförbudet hindrar inte YK från att hålla kontakten med sin familj.

Enligt Polismyndighetens underlag, som innefattar underrättelseinformation och dokumenterade observationer av YK med personer i nätverksmiljön, är YK en ledande aktör inom nätverket Södra Biskopsgården. I samband med att han dömdes i hovrätten för narkotikabrott till fängelse i sju månader 2022 framgick det att han redan då hade en nätverksrelation. Den ställning han numera har som

en s.k. B-aktör i nätverket innebär att han står nära nätverkets högsta ledning. En B-aktör upprätthåller de prokriminella normerna hos aktörerna i C- och D-kategorin samt uppvisar egna prokriminella attityder och värderingar genom beteende gentemot andra kriminella och mot polisen. De ser den kriminella verksamheten som deras huvudsakliga sysselsättning. De styr, leder och utför och kan liknas vid en platschef i området. De bevakar de kriminella intressena samt genomför och kontrollerar den kriminella verksamheten i området.

Uppgifterna om YK:s kopplingar till nätverket baseras på omfattande underrättelseverksamhet och mångårig polisiär närvaro i konfliktområdet, som dessutom stöds av konkreta spaningsiakttagelser. Det har inte kommit fram något som ger anledning att ifrågasätta polisens information i detta avseende.

Det måste anses godtagbart i det här fallet att YK, på grund av sin ledarroll inom ett kriminellt nätverk samt den påtagliga risk för nätverksrelaterad våldsbrottslighet med skjutvapen och sprängmedel som finns inom förbudsområdet till följd av hans deltagande eller främjande, får tåla den begränsning det innebär att han inte under förbudstiden kan besöka sina familjemedlemmars bostadsadress.

Det finns, med hänvisning till hur risken för våldsdåd ser ut och den roll YK har tagit på sig inom nätverket, inte skäl för ett undantag från förbudet på det sätt som han yrkar. Hovrättens beslut bör stå fast.

Bevisuppgift och handläggning

Som bevisning åberopas den sekretessbelagda promemoria som åberopats i underinstanserna. Ytterligare bevisning, i form av en kompletterande promemoria från Polismyndigheten, kan komma att ges in och åberopas. Målet kan avgöras utan sammanträde.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia till

Göteborgs åklagarkammare (AM-177203-25).
Senior åklagare Maria Thorell.
Utvecklingscentrum.